

Jak migrace mění svět

Jednou z nejnaléhavějších a nejkontroverznějších otázek současnosti je migrace. Diskutovaná nejvyššími představiteli státní moci a správy stejně jako řadovými občany. Diskuze nasáklá ideologií, hluboce rozdělující, často iracionální či motivovaná strachem z neznáma. Kdo může či nemůže migrovat, koho můžeme či nesmíme přijmout, kdo a jak se bude „integrovat“? Na to vše je naše veřejnost citlivá, neskrývá obavy, nejistotu, zakotvení v civilizačním kadlubu. Mnohdy směšuje migraci s „islámským terorismem“ zapomínaje na řádově rozsáhlejší a potenciálně nebezpečnější plíživou imigraci mimo arabský svět. Vláda a legislativci odpověď nedávají prostě proto, že sami tápou, jsou názorově rozděleni. Je to dáno např. neexistencí dostupných odborných studií a podnětů k přemýšlení, které by celou problematiku pojaly komplexně v celé její barevné škále, osvobodily čtenáře od imaginárních obav. Bílé místo na tomto poli má ambici odstranit podnětná, plnokrevná publikace českému čtenáři již známého Paula Colliera „Jak migrace mění náš svět“¹.

Autor v ní srozumitelně a přesvědčivě vykládá, jaké dopady má migrace na společnost a k čemu by neřízená a neomezená migrace vedla. Migraci studuje ze tří základních poloh: z perspektivy samotných migrantů, z pozice těch, kteří zůstávají ve své vlasti, a konečně z perspektivy obyvatel cílových států. Autor pokládá imigraci za jednoduchou ekonomickou rovnici s nesmírně složitými dopady do všech oblastí společenského života a mimořádným extenzivním potenciálem. Svou práci opírá o tři základní premisy:

- migrace ve své aktuální podobě nového civilizačního fenoménu vyvolává rozpory mezi členy Evropské unie, ovlivňuje volby, polarizuje obyvatelstvo s tím, že každá ze stran ideového konfliktu přijímá pouze svá fakta a jejich interpretaci;
- domorodé populace hostitelských zemí mají právo regulovat vstup do země s přihlédnutím nejen ke svým zájmům, ale též ke smyslu pro dobročinnost ve vztahu k jiným společnostem;
- v rámci dobročinnosti by se bohaté společnosti měly více starat o zlepšování existenčních podmínek pro obrovskou většinu obyvatel chudých zemí než o šťastlivce, kterým se podařilo z nich uprchnout.

Collierův svět je mnohdy silně rozporuplný a jeho přijetí v mnohém závisí na tom, jakou pozici vůči migraci čtenář zaujímá. Například již v úvodu si klade otázku, proč pomáhat migrantům, když jimi jsou zpravidla mladí a vzdělaní lidé z lépe situovaných vrstev, neboť jen oni jsou schopni získat prostředky na cestu „do ráje“? Na úkor velké většiny svých skutečně živořících spoluobčanů. Taková migrace si pomoc nezaslouží, neboť jen zhoršuje ekonomiku i sociální sféru mateřských zemí a radikalizuje tamní obyvatelstvo k militantním praktikám. Případné kritické poznámky tzv. nezávislých či lidskoprávních organizací a iniciativ Collier odmítá. Tvrdí, že multikulturalismus, který mnozí vidí jako spásu civilizace, je ve skutečnosti její hrozbou. Právě on, ve spojení se štedrostí sociálních systémů evropských států, je podle autora důležitou příčinou neúspěšné a zdoluhavé integrace migrantů, kteří se nepotřebují integrovat. Přežívání na dávkách ve svých uzavřených lokalitách je pro ně sociálně,

¹ Collier Paul. *Exodus. Jak migrace mění náš svět*. LIBRI, Praha 2017. Překlad Boboková B., Richards V. 258 s. ISBN 978-80-7277-557-6

ekonomicky i kulturně výhodnější. Pro hostitelské země pak bezpečnostně i sociálně ekonomicky násobně náročnější.

Problém je podle Colliera i ve velikosti a kulturní odlišnosti diaspory v hostitelské zemi. Podrobně dokládá zdánlivě zřejmý, nicméně málo doceňovaný fakt, který se významně uplatňuje i u nás vzhledem k ruskojazyčným národnostním skupinám, resp. arabské či čínské komunitě, že totiž existuje nepřímá úměra mezi velikostí a odlišností diaspory na jedné, a účinnou absorpcí přistěhovalců do většinové společnosti na druhé straně (vietnamská komunita je u nás v tomto směru vzácnou výjimkou možná proto, že jako jediná přijala Českou republiku za svou novou vlast). Collier z toho vyvozuje pro mnohého konfliktní či rozpornou, nicméně zcela oprávněnou a zásadní otázku: měli by mít vůbec imigranti nárok na relativně bezproblémové slučování rodin? Právo zvát si své početné příbuzenstvo a nadměrně tak zatěžovat sociální, ekonomický i kulturní systém hostitelské země? Odpověď je jednoznačná a odmítavá.

Obdobně odmítavý a skeptický je autor i v otázce množství a rychlosti imigrace. Na prvním místě u něho je kulturní a etická jednota, kterou imigranti rostoucí měrou narušují. Tento atak na původní civilizační kořeny hostitelské země ze strany imigrantů roste dokonce rychleji a intenzivněji, než jejich samotný „přiliv“. Stále více si uvědomujeme, že možnosti Evropy zvládnout invazi imigrantů, její schopnost je asimilovat, je v rostoucí míře omezená a riziková, že obsahuje silný potenciál střetu civilizací. Málo si uvědomujeme, že již zdaleka nejde pouze o ekonomický či sociální aspekt problematiky, nýbrž i o vliv migrace na sociální strukturu a psychiku většinové populace. Reálně existující, i když pro mnohého stále ještě marginální atmosféra obav z neznámého ústí v xenofobních náladách, v postojích vypjatého nacionalismu se všemi z toho vyplývajícími riziky. Proto je zcela namístě chápat migraci jako velké riziko za horizontem současnosti a k jako takové k ní přistupovat.

Paul Collier svou práci vydal v roce 2013. Přesto teze v ní obsažené jako kdyby předběhly dobu a byly formulovány v návaznosti na průběh a důsledky aktuální invaze běženců z Blízkého východu a severní Afriky. Není zapotřebí rozebírat příčiny (možná reálné, většinu však fiktivní), jsou-li objektivní či vyděračsky přibarvené. Lhostejné také je, chovají-li se nepřizpůsobivě a civilizačně odmítavě z náboženských důvodů nebo pod tlakem svých militantních soukmenovců. Počítá se jen výsledek, a tím je vstup organizované invazní, do jisté míry i monolitní masy lidí žijící, myslící a jednající v protikladu ke společenskému pořádku v domácí společnosti. Dodát je třeba pouze to, že nebezpečí ekonomické, sociální i kulturní devastace Evropy z titulu neřízené a nekontrolované invaze ideově, etnicky i hodnotově cizorodého prvku se vztahuje i na tzv. běžence z bývalého Sovětského svazu.

Současně je třeba souhlasit s názorem autora, že v důsledku migrační vlny a paralelně s ní by bylo velmi žádoucí (možná i existenční) zostřít zákonná protiimigrační opatření a omezit jejich práva a svobody. Současná opatření (vč. dlouhodobého výjimečného stavu ve Francii a zavádění různých stupňů ohrožení bezpečnosti) jsou fakticky nesystémovými ad hoc následnými opatřeními, nikoli účinnou prevencí². Collier zde naprosto jasně a přesvědčivě

² Je příliš odvážné dovozovat, že například výjimečný stav ve Francii, trvající od ledna minulého roku, může signalizovat podhoubí potenciální náboženské či etnické partyzánské války, byť zatím v nízké intenzitě? Vždyť jsou oblasti, tzv. „no go zóny“ (nejen ve Francii, Belgii, Německu či Švédsku), které žijí svým vlastním životem a kam se tuzemec bez doprovodu policie neodváží. Většina muslimů žijících v Evropě zatím teroristické akce odmítá. Ovšem odmítají také vzdát se zásadně odlišného hodnotového systému a způsobu života. V jaké vyústění lze doufat je věštěním ze skleněné koule, kdy optimismus není na místě. Ochránci práv imigrantů

dokladuje, že aktivních teroristů je minimum a jejich podporovatelů menšina. Nicméně jejich nepřímí podporovatelé jsou i ti, kteří se odmítají chovat jako loajální občané hostitelské země a upřednostňují radikálně odlišné zvyklosti a pravidla svých původních otčin. A to již je masa, kterou lze bez systémových tvrdých změn zvládnout velmi obtížně.

Migrace chudých lidí do bohatých zemí, a o tu jde, je v Collierově pojetí emotivním ex ante zpolitizovaným fenoménem zatíženým negativními asociacemi. Jde v podstatě o jednoduchý ekonomický proces s velmi komplikovanými důsledky. Migrační politika se v jednotlivých zemích liší. Osciluje mezi otevřenými dveřmi, které podporují ekonomové, a dveřmi zavřenými, které požadují voliči. Navíc se zde projevuje různá míra a zavádějící způsob postojů k chudobě, nacionalismu a rasismu. Často vnímanými jsou i recidivy nespravedlností, zejména ve státech s koloniální minulostí. Racionální diskuze o migrační politice je možná pouze v případě, že toto vnímání odložíme stranou. Učiníme-li tak, pak lze formulovat některé obecně platné závěry.

- Nebezpečí pro naši civilizaci představují ti, kteří zásadně odmítají naše představy o způsobu života. Pokud zůstávají na svém území, nemusí nás to podle zatím většinového názoru příliš znepokojovat. Globalizace tuto iluzi vyvrací. Volný pohyb uvnitř schengenského prostoru nebezpečí nežádoucí migrace násobí.
- Když se migranti dostávají na naše území, stávají se z nich „invazní predátoři“. Naším prvotním úkolem je diferencovat imigranty podle délky pobytu na přechodné a trvalé, podle účelu migrace na ekonomické, bezpečnostní a ideové, podle jejich vzdělání, sociálního statusu, ekonomických podmínek a bezpečnostních rizik.
- Migrace je významnou negativní externalitou a jako taková musí být striktně regulována a evidována. Má dopady na mnoho skupin a forem společenského života. Pouze jedna však má právo a moc ji řídit a regulovat. Tou silou je původní populace hostitelských společností. Jejím úkolem je vyvažovat zájmy všech skupin.
- Migrace nemůže být ponechána rozhodnutím individuálních migrantů. Musí být řízena vládami. Její regulace nemá význam pouze pro ekonomiku, sociální politiku, kulturu a bezpečnost hostitelské země, nýbrž i pro mateřské země migrantů, kterým brání v chudnutí neřízeným odlivem vzdělané a relativně bohaté vrstvy.
- Jednou z hlavních příčin migrace je zásadní odlišnost sociálních modelů mezi státy. Skutečnost, že většina migrantů vyhledává především státy s vysokými sociálními standardy, odůvodňuje jejich podstatnou redukci. S tím souvisí i podstatné omezování přistěhovalectví rodinných příslušníků.
- Klíčovou hodnotou, na které by migrační politika měla být postavena, není míra migrace, nýbrž míra, jakou je diaspora vstřebávána společností. Ta závisí především na vzdělanosti migrantů, jejich zapojení do pracovního procesu, příbuznosti kultur a celkové ochotě migrantů přijmout hodnoty hostitelské země.

Collierova kniha není lehké bezkonfliktní čtení. Možná se Ti, milý čtenáři, také stane, že s autorem začneš nevědomky polemizovat či nadšeně souhlasit. Koneckonců právě v tom

(zejména z muslimské oblasti) tvrdí, že bychom se měli chovat civilizovaněji, humánněji. To je nesmysl. V soupeření civilizací, a to předpovídal již Samuel Huntington, k jehož názorovému proudu se Paul Collier evidentně hlásí, nevítězí ta humánnější, nýbrž ta, která se dokáže prosadit. I v současnosti způsob boje určuje ten, kdo má nižší morální standard. Odmítneme-li to, předem prohráváme. Za morálku nelze bojovat pouze morálkou.

je její síla: inspiruje, vyvolává diskuze, neponechává chladným a naopak se zažírání do kůže.
Otrásá dogmaty. Znepokojuje.

(Praha, 25. 5. 2017)